

Fauske 13. august 2013

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse melding om Musken kraftverk i Tysfjord kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 20 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for natur og et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark

Uttalelsen er skrevet i samarbeid med Naturvernforbundet i Nordland.

Innledning (bakgrunn)

Den urørte Vasjaelva, som renner gjennom et variert og vakkert landskap omgitt av rik flora og kulturminner, er tidligere vurdert for vern og vurdert som svært verdifullt. (<http://www.nve.no/PageFiles/2246/Rapporter%20og%20utredninger/171-2%20Vassdrag%20til%20Hellemofjord.pdf?epslanguage=no>). Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), med de største natur- og friluftslivsorganisasjonene (Naturvernforbundet, Norges Jeger- og Fiskerforbund, WWF og Den Norske Turistforening), har stilt krav om at Vasjaelva må innlemmes i verneplan for vassdrag fordi vassdraget er høyst verneverdig og bør sikres for våre etterkommere. FNF Nordland viser til utdrag fra SRNs rapport fra 2004, "Verneverdige norske vassdrag";

Vasjaelva, 40 km², Tysfjord

Vassdraget vart vurdert saman med andre vassdrag i Hellemofjord i Vp. IV, og objektet fekk svært stor verdi for alle fagfelt. Vasja skiller seg klart ut frå Stabburselva, som vart verna, og vil vere eit ypperlig supplement til denne. Det gjeld bl.a. berggrunn og vegetasjon der Stabburselva har tungt forvitrelig granitt og fattig flora mens Vasja har skifrige og næringsrike bergartar og rik flora. Frå Hellemobotn er det sti opp langs vassdraget og inn i Sverige. Det er planar om nasjonalpark både i Norge og Sverige, så her kan det bli eit samanhengande verneområde. Vasja er heilt urørt av tekniske inngrep og har stor type- og referanseverdi. Alt dette burde soleklart kvalifisere for vern.

Inngrep i Rumbovassdraget og Niedavakkvassdraget vil ha negative konsekvenser for naturkvalitetene og FNF Nordland kan ikke se hensikten med å gå inn i disse inngrepsfrie områdene for å produsere vannkraft når det ikke er et dokumentert behov for kraft i kommunen eller i regionen. Dessuten viser tall fra Norge og Sverige om at tildelte konsesjoner til vann- og vindkraftanlegg allerede oppfyller fornybarmålene på 26,4 TWh. Og

kraftoverskuddet i Nordland, over 40 prosent, vil øke ytterligere som følge av begrenset kapasitet i overføringsnettet, mangel på etterspørsel og jakt etter subsidiert kraftproduksjon gjennom el-sertifikatordningen.

Det har i mange år vært et miljøpolitisk mål å sikre naturområder uten tekniske inngrep. FNF Nordland mener det vil være feilslått politikk å gå inn i disse spektakulære, inngrepsfrie naturområdene og forringe naturverdiene. Reguleringer med skjemmende reguleringssoner og fraføring av vann fra andre vassdrag, anleggsveier, tekniske installasjoner og motorisert støy i dette området er derfor ikke ønskelig. NVE må prioritere de mindre konfliktfylte prosjektene som ikke innebærer slike kraftige innhogg i de resterende, verdifulle og inngrepsfrie naturområdene. Mens det for planer om nye inngrep i allerede utbygde vassdrag og områder må gjøres grundige utredninger og vurderinger av samla belastning.

NVE sitter med en massiv søknadsbunke om bygging av små vannkraftverk hvor flest mulig av disse skal ferdigbehandles innen 2017 for å kunne komme i betraktning av el-sertifikatene. Dette gjør at kunnskap om naturmangfoldet og samla belastning blir viktigere og må vurderes og utredes grundigere og strengere enn det vi har sett av tidligere praksis.

Naturmangfoldloven er slik å forstå at dersom det er gjort et inngrep som forringer verdiene

for naturmangfold, landskap, friluftsliv og reindrift, så skal en være svært varsom med nye inngrep. Tidligere inngrep og fremtidige planer om inngrep skal også legges til grunn.

Naturinngrep, arealbruk og arealbruksendring ødelegger arters leveområder og er de viktigste årsakene til tap av biologisk mangfold. Vi mister stadig inngrepsfri natur som i stor grad konsentrerer seg i de større verneområdene. I tillegg til redusert vannføring og endrede livsbetingelser for vanntilknyttede arter og naturtyper, omfatter vannkraftutbygging også andre inngrep (sekundære inngrep; anleggsveier, kraftlinjer, bygg, osv.). Den samla belastningen for enkelte arter og naturtyper, landskap og landemerker vil kunne overstige tålegrensen med flere inngrep innenfor et geografisk område. FNF Nordland mener dette dokumenterer

det store behovet vi har for en grundig utredning og vurdering av samla belastning.

Kort om det planlagte prosjektet

Musken Senter AS planlegger bygging av Musken kraftverk og vil benytte vann fra to inngrepsfrie vassdrag; Niedavakkvassdraget med avløp fra Vuolep Niedavakkjavre (Nedre Niedavakkvatnet) og Rumbovassdraget med avløp fra Vuolep Rumbojavre (Nedre Rumbovatnet). Niedavakkvassdraget har sitt utløp til Cuoldarida (Cuoldaridelfva) ca. 3,5 km sørøst for Musken, mens Rumbovassdraget har sitt utløp ved Ytre Vasja (Vasjaelfva) ca. 4,6 km sørøst fra Musken (mot Hellemobotn). Bygging og drift av Musken kraftverk vil føre til redusert vannføring både i Cuoldaridaelva og Vasjaelfva.

Inntakene er planlagt i Nedre Rumbojavre og Nedre Niedavakkjavre og vannet er tenkt overført via tunnel til kraftstasjon i Musken. Nedre Rumbojavre overføres til Musken

kraftverk via en 5700 m lang tilløpstunnel. Vannet føres deretter ut i sjøen via en 500 m lang avløpstunnel, som senere skal kunne brukes til et planlagt smoltanlegg.

Nedre Niedavakkjavre (584 moh) føres inn på tilløpstunnelen vha. en 160 m lang sjakt. I praksis medfører dette at Nedre Neidavakkjavre overføres til Nedre Rumbojavre (456 moh).

Rumbovassdraget

Det er valgt en oppdemming av Nedre Rumbojavre på 4,0 m. HRV vil ligge 1,0 meter over normal vannstand i Øvre Rumbojavre og 3,0 meter over normalt vannstand i Midtre Rumbojavre. Det foreslås en senking av Nedre Rumbojavre på 8,0 m, dvs. en total regulering på 12,0 m. Tilsvarende vil Midtre og Øvre Rumbojavre bli senket med henholdsvis 3 og 5 m. Det forutsettes å bygge en massiv betongdam med fast overløp på HRV, eventuelt over hele krona dersom det tillates at flommene i Vasja kan økes. Største damhøyde blir 4,5-5 m og lengden langs krona ca. 100 m. Adkomst til damstedet og inntaket forutsettes å bli via tilløpstunnelen, ved at det slås ut en stoll i dagen like nedstrøms damstedet.

Niedavakkvassdraget

Avløpet fra Nedre Niedavakkjavre føres inn på tilløpstunnelen til kraftstasjonen via en sjakt og inntak i vannet. Sjakten vil eventuelt bli boret ovenfra. Det planlegges ikke magasin i Nedre Niedavakkjavre, men det må vurderes en eventuell sperredam – avhengig av dybden i vannet - for å sikre tilstrekkelig dykking av inntaket.

Kraftstasjonen er forutsatt skal ligge i Musken og vil ligge i fjell med påhogg for adkomsttunnelen et par hundre meter vest for bebyggelsen. Eksisterende vei vil bli forlenget med 100 m. Videre forutsettes det bygget kai for ilandføring av maskiner og annet utstyr og etablert et uteområde ved oppfylling med sprengstein.

For tilknytning av kraftverket til nettet planlegger Musken Senter å bygge en ny 66 kV kraftledning langs Hellemofjorden til Hellandsberg, en strekning på ca. 15 km.

Forslag til utredningsprogram

I henhold til melding om Musken kraftverk er det følgende inngrep/tiltak som skal vurderes i de ulike fagutredningene:

- Endrede vannføringsforhold i Niedavakk- og Vasjavassdragene.
- Regulering av Nedre Rumbojavre ved senking 8 m og heving 4 m.
- Regulering av Midtre Rumbojavre ved senking 3 m og heving 3 m.
- Regulering av Øvre Rumbojavre ved senking 5 m og heving 1 m.
- Inntak i Nedre Niedavakkjavre og overføring av Nedre Niedavakkjavre til Nedre Rumbojavre.
- Inntak i Nedre Rumbojavre.
- Kraftstasjon i Musken.
- Tilførselstunnel fra Nedre Rumbojavre til kraftstasjon i Musken.
- Kraftstasjonsområde med kai.
- 66 kV linje til Hellandsberg.

I tillegg til planlagt kraftutbygging skal 0-alternativet vurderes, dvs. konsekvensene ved at kraftverket ikke bygges ut.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland har gjort seg kjent med meldingen og forslaget til utredningsprogram og mener at det i meldingen forslås å konsekvensutrede de viktigste tema og områder og der behovet er størst. FNF Nordland har følgende kommentarer og supplement til meldingen og de utredningstema som er viktigst for natur og friluftsliv.

Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON)

I henhold til meldingen skal følgende punkter utredes og beskrives:

- Utredningen skal beskrive landskapet i områdene som blir påvirket av tiltaket, både på overordnet og mer detaljert nivå.
- Utredningen skal inkludere både natur- og kulturhistoriske dimensjoner ved landskapet, og for øvrig samordnes med og ses i lys av utredningen for kulturminner/kulturmiljø.
- Utredningen skal få frem konsekvensene av tiltaket på landskapet og landskapsopplevelsen i anleggs- og driftsfasen. Det skal legges vekt på å beskrive konsekvensene for verdifulle og viktige områder og innslag i landskapet. Inngrepene med størst landskapsmessig virkning skal visualiseres. Det skal vises på kart hvilke landskapsrom som blir påvirket.
- Tiltakets konsekvenser for utbredelsen av inngrepsfrie naturområder (INON) skal arealmessig beregnes og resultatet av bortfall av slike arealer skal fremstilles i tabell, og illustreres på kart. Konsekvensene av bortfall av inngrepsfrie områder skal vurderes.

Den planlagte utbyggingen ligger i forskjellige landskapsregioner og det hersker liten tvil om at landskap vil være et av de viktigste utredningstema. Området består av spektakulær natur med høy verneverdi. Selv små inngrep kan ha stort omfang i slike sårbare områder.

FNF Nordland mener det legges opp til en utredning som på en god måte vil belyse og beskrive konsekvensene for INON og landskap, men registrerer at det ikke er lagt opp til en oversikt over hvor mye INON som er gått tapt, eller forventes å gå falle bort som følge av fremtidige inngrep i Tysfjord og regionen for øvrig. Dette vil gi et bedre grunnlag for å vurdere den samlede belastningen og må derfor være med.

Naturmangfold

”For alle biologiske registreringer skal det oppgis dato for feltregistreringer, befaringsrute og hvem som har utført feltarbeidet og artsregistreringene. For hvert deltema skal mulige avbøtende tiltak vurderes i forhold til de eventuelle negative konsekvenser som kommer fram, herunder eventuelle justeringer av tiltaket.”

Flora, fauna og naturtyper

Siden det er rik berggrunn i området forventes grundige undersøkelser av flora og naturtypelokaliteter i influensområdet. Dersom det er en usikkerhet og/eller et potensial for kravstore og hensynskrevende arter og naturtyper må det kunne redegjøres ut i fra en grundig og faglig måte. Det må stilles krav til et godt og tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag og FNF Nordland viser til naturmangfoldloven § 8. (*kunnskapsgrunnlaget*). Dersom det skulle bli sendt ut en konsesjonssøknad så stiller loven krav om at en beslutning eller vedtak ”skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.”

Fisk og ferskvannsbiologi

FNF Nordland mener det må foretas fiskeundersøkelser som påviser fiskekvalitet og bestandsstørrelse. Eventuelle strekninger med anadrom laksefisk og strekningens betydning som oppvekstområde og/eller gyteområde må utredes. Videre må bunndyrsfaunaen undersøkes for å kunne gi en indikasjon på miljø- og den økologiske tilstanden.

Fugl

FNF Nordland mener det er viktig at konsekvensutredningen beskriver hvilke konsekvenser redusert vannføring og regulering vil ha for vanntilknyttete arter (f.eks. fossefall, storlom, andefugler) og rovfugl og hvordan disse påvirkes av menneskelig aktivitet og støy. Videre må påvirkninger på biotop og habitat for fugl, f.eks. påvirkninger på viktige byttedyr, reirsted (storlom) beskrives. For best mulig datainnsamling og dokumentasjon må undersøkelser foregå om vår og sommer.

Geofaglige forhold

"Det skal gis en beskrivelse av de fysiske formene (geologi, kvartære former) i influensområdet. Løsmasser i nedbørfeltet skal beskrives, spesielt løsmasser i tilknytning til elveløpet. Områder med aktive prosesser som skred og andre skråningsprosesser, glisiale prosesser, frost og kjemisk forvitring skal omtales kort. Fremstillingen skal bygges opp med kart, foto eller annet egnet illustrasjonsmateriale."

FNF Nordland ser viktigheten av at grottelandskapet kartlegges og beskrives og illustreres. Det er særlig viktig med en presisering av eroderbare bergarter og den sammenhengende "Roggejavre-grotta" og mulige konflikter med vannvei og evt. tunell.

Påvirkninger på vannkvaliteten

Direkte påvirkninger og potensielle påvirkninger på vannkvaliteten og den økologiske tilstanden i vannforekomstene, fra anleggsfase til drift, må utredes.

Friluftsliv

"Det skal kort redegjøres for naturkvaliteter, kulturkvaliteter, landskapskvaliteter, visuelle kvaliteter og annet som kan tenkes å ha betydning for naturopplevelsen i området, jf. kapitlene om landskap, naturmiljø og kulturmiljø. Områdets egnethet for friluftsliv skal vurderes ut fra bl.a. tilgjengelighet, hvilke aktiviteter som kan utøves, lokalisering m.m."

Utredningen skal så langt det er relevant følge DN's håndbok 18 Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven og DN-håndbok 25 om kartlegging og verdisetting av friluftsområder. Utredningen skal baseres på eksisterende opplysninger og samtaler med offentlige myndigheter, organisasjoner, grunneiere og lokalt berørte."

FNF Nordland er tilfreds med hvordan tema friluftsliv skal utredes og at en ser sammenhengen mellom inngrepsfri natur og friluftsliv (naturopplevelse).

Massetak, overskuddsmasser fra sprenging av tunnel og kraftstasjonsområde

FNF Nordland registrerer at utbygger mener at det ikke er nevneverdig behov for massetak og ønsker å bruke overskuddsmasse til utbygging av industriområde for planlagt smoltanlegg, eventuell annen virksomhet, veiutløsning for Musken (mot Leirelv) og eventuelt molo for

småbåthavn i Musken. FNF Nordland mener dette må utredes og klareres bedre i en eventuell konsesjonssøknad.

Samlet belastning

”Det skal gis en oversikt over eksisterende og planlagte inngrep innenfor et geografisk avgrenset område som går ut over influensområdet. Det skal gjøres en vurdering av samlet belastning (tidligere kalt sumvirkninger) for tema der dette anses som konfliktfylt. Sentrale tema kan for eksempel være landskap, friluftsliv, naturmangfold og/eller reindrift.”

Når det gjelder naturmangfold og vurderingen av samla belastning, planlegges det å konsentrere de tiltak og inngrep som *antas å kunne medføre negative virkninger for en eller flere truede eller prioriterte arter og/eller verdifulle, truede eller utvalgte naturtyper som er identifisert gjennom utredningene om ”Naturmiljø og naturens mangfold”*. Videre skal eventuelle virkninger på fastsatte forvaltningsmål, tilstand og bestandsutvikling for naturtypene og artene vurderes og om disse kan bli vesentlig berørt. Videre står det at; *”Vurderingene skal bygge på kjent og tilgjengelig informasjon om andre planer og utredede virkninger for naturmangfold. Arterne og naturtypene som det siktes til fremgår av DN-håndbok 13, Norsk rødliste for naturtyper 2011, utvalgte naturtyper utpekt jf. nmfl § 52, økosystemer som er viktige økologiske funksjonsområder for truede arter i Norsk rødliste 2010 og prioriterte arter utpekt jf. nmfl § 23.”*

FNF Nordland mener at en er godt på vei for å kunne utrede samlet belastning slik det legges frem, men under forutsetning at det gjøres grundig gjennom undersøkelser i felt, innhenting av data fra kunnskapsbaser og lokalbefolkning, osv. Utredningen skal danne et godt kunnskapsgrunnlag og en oversikt av den samlede belastningen på de tema og områder som vil bli påvirket eller kan forventes å bli påvirket.

Dette forutsetter at utredningen bl.a.:

- Dokumenterer hvor mye av vassdragsnaturen i Tysfjord som allerede er utbygd og fremtidige inngrep.
- Dokumenterer eventuelle landemerker og viktige landskapselementer som er forringet eller blitt borte.
- Dokumenterer hvor mye inngrepsfri natur som er blitt borte som følge av andre naturinngrep.
- Viser status for prioriterte arter og utvalgte naturtyper og de forvaltningsmål
- Gir en vurdering av kvaliteten på datainnsamlingen og en eventuell redegjørelse av usikkerhet i forhold til kunnskapsgrunnlaget for utredningstemaene. Det bør så langt det er hensiktsmessig gis en vurdering av potensialet for flere hensynskrevende og truede arter og naturtyper.
- Dersom det er mangelfull kunnskap om utbredelse av viktige naturverdier og konsekvenser på disse, eller at det foreligger et potensial for flere må det gjøres en vurdering om føre-var-prinsippet bør anvendes

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi (per e-post) til:

Tysfjord kommune
Nordland fylkeskommune, Plan og miljø
Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Sametinget
Friluftslivets fellesorganisasjon